

5 Замініть виділені слова подібними за значенням. Користуйтеся табличкою.

сумувати підніматися пожаліти голубий об'єднати сильний

Зразок: Воно **зібгало** вулиці у хитрий лабіринт. – Воно **склало** вулиці у хитрий лабіринт.

- 1) Я буду **тужити** за містом.
- 2) Місто, **зглянься** наді мною.
- 3) Воно **пнеться** вежами і шпилями вгору.
- 4) Місто, ти **могутнє**, не відпусти мою кохану.
- 5) Середмістя **скупчило** під Горою всі старовинні церкви.
- 6) Нові білі забудови ген на передмістях відтискують **блакитний** небокрай.

6 Завершіть речення.

56

- 1) Вона заглядає мені в вічі, щоб...
- 2) Місто зібгало вулиці у хитрий...
- 3) Місто, ти могутнє, зачини свої стодверні...

a) кохати	b) побачити	c) переконатися
a) квадрат	b) лабіринт	c) трикутник
a) вокзали	b) ворота	c) аеродроми

7 Складіть речення зі слів. Самостійно доповніть речення.

це, боятися, про, думати, я

горами, я, за, тужити, а

без, як, мене, ти, жити

8 Придумайте імена персонажів і закінчення твору.

9 Як ви думаєте, що відчуває герой, який прощається зі своєю дівчиною? Опишіть його почуття.

10 Скажіть, чому, на вашу думку, прощаються ці люди. Порівняйте усі ваші думки із сюжетами прощання з інших творів, які ви читали.

Основні дані

Засноване:
907 рік

Магдебурзьке право:
1623 рік

Населення:
300 000 осіб

Площа:
79 км²

Поштові індекси:
14000-14499

Телефонний код:
+380-462(2)

День міста:
21 вересня

Пам'ятки у списку
ЮНЕСКО:
ансамбль історичного центру

Чернігів

Загальна характеристика

Чернігів: північна зірка

Словник

- воєво́дство** – адміністративно-територіальна одиниця у складі Речі Посполитої
- гарма́та** – артилерійська вогнепальна зброя
- городи́ще** – давнє укріплене місто
- губе́рнія** – основна адміністративно-територіальна одиниця Російської імперії від початку XVIII ст.
- кра́сний** – (народно-поетичне) те саме, що гарний; прекрасний, чудовий
- ліквіда́тор** – той, хто бере участь у ліквідації чого-небудь; так називають людей, які були задіяні у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції
- прокля́сти** – побажати комусь чогось поганого, що, за віруваннями, може збутися
- Десна́** – річка на півночі України, на якій розташований Чернігів
- Мазе́па Іва́н** (1639 – 1709) – український державний і політичний діяч, гетьман Лівобережної України (1687 – 1704), гетьман Війська Запорозького
- Петро́ I** (1672 – 1725) – російський цар, імператор Російської імперії

Дотекстові вправи

- 1 **Робота у парах. Знайдіть Чернігів на карті України. Опишіть маршрут «Київ – Чернігів» для:**
  - 1) подорожі автостопом
  - 2) автобусної екскурсії
  - 3) прогулянки на катері (човні)

- 2 **Як ви думаєте, чому місто Чернігів отримало таку назву? Запропонуйте варіанти її пояснення. Укладіть рейтинг найцікавіших пояснень.**

Чернігів: північна зірка

1 Якщо ви приїхали до Чернігова відпочити, то вчинили мудро. Якщо вас завели сюди справи, то вам просто пощастило. Адже у кожному разі це можливість побачити одне з найстаріших і найгарніших міст України.

Наприкінці VII століття в середній течії річки Десни на вершині порослої багатовіковими дубами (чернами) гори виникло укріплене городище, яке, за легендою, назвали Черніговом. За іншими легендами, воно отримало назву Чернігів на честь першого місцевого князя – Чорного або його дочки Черни.

Знайомство з минулим Чернігова, безумовно, варто почати з Валу. Це найдавніша частина міста. Саме тут сконцентрована найбільша кількість історичних будівель і музеїв. Серед них найцікавіший – Спаський собор, найдавніший зі збережених на території колишньої Русі. Він був збудований у 30-х рр. XI ст. Поряд з ним знаходиться Борисоглібський собор, у якому поховані чернігівські князі.

Візитка Валу – 12 чавунних гармат, встановлених тут на початку XX ст. Розповідають, що їх подарував місту Петро I як знак визнання героїзму чернігівських козаків у боротьбі зі шведами.

З 1353 року Чернігів був під владою Великого князівства Литовського, а 1503 року був приєднаний до Великого князівства Московського.

1618 року Чернігів перейшов до Речі Посполитої. 1623 року місто отримало маґдебурзьке право, магістрат і герб, а з 1635 року стало центром Чернігівського воєводства.

У 90-х рр. XVII ст. біля цитаделі був збудований гарний кам'яний будинок, відомий як «дім Мазепа». Ходить легенда, що старий гетьман переховував у ньому

40 свою юну коханку Мотрю Кочубей, яку мати прокляла за зв'язок з убивцею її батька.

Чернігів з 1808 р. став центром Чернігівської губернії. Тоді місто нараховувало близько 4 000 мешканців, 1844 року їх збільшилося до 12 000, 1897 – до 27 000, 1913 – до 35 000. У той час Чернігів був адміністративно-торговельно-ремісничим центром: там були цегельні, свічковий і миловарний завод тощо.

З кінця 1919 року в Чернігові утвердилася радянська влада. 1932 року утворено Чернігівську область. За переписом 1926 року, Чернігів нараховував 35 200 мешканців, зокрема 57% українців, 20% росіян і 10% євреїв. Зараз у Чернігові проживає 300 000 осіб, з яких українці становлять 78%.

З початку XX ст. і дотепер адміністративним і культурним центром Чернігова є Красна площа. На ній встановлені пам'ятники героям громадянської та II Світової воєн, а також пам'ятник героям-ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС.

- Цікаві факти про Чернігів**
- За всеукраїнським рейтингом, Чернігів посідає перше місце як найбільш екологічно чисте місто України і сьоме місце за рівнем комфортності життя.
  - У Чернігові живе найвища жінка України, її зріст – 2 м 13 см.
  - Із дзвіниці Троїцько-Іллінського монастиря, висота якої 58 м, можна оглянути все місто.
  - Найвищий житловий будинок має 17 поверхів.
  - У Чернігові: 570 вулиць і провулків, 1024 ліфти, 49 світлофорів, 787 каналізаційних люків, 16 фонтанів, які працюють.
  - У навчальних закладах міста працює 2 500 педагогів, із них 317 – чоловіки.

Післятекстові вправи

3 Вікторина «Що ви дізналися про Чернігів?».

1) Чернігів знаходиться на: а) півночі України б) заході України в) півдні України	2) Назва міста походить від: а) кольору ґрунту б) імені князя в) назви монастиря	3) У XIX ст. Чернігів був: а) транспортним центром б) дрібним промисловим містом в) відомим місцем розваг
4) На чернігівському Валі можна побачити: а) могилу Петра I б) дім Мазепи в) чавунні гармати	5) Більшість населення у Чернігові становлять: а) українці б) росіяни в) євреї	

60 4 Правильно чи ні?

- У Чернігові активно розвивалася машинобудівна промисловість.
- Чернігів – найбільш екологічно чисте місто України.
- Більшість педагогів у Чернігові – чоловіки.
- У період Середньовіччя у Чернігові збудовано багато церков.
- Чернігів належав до Російської імперії, а потім – до Австро-Угорської імперії.

	так	ні
	☐	☐
	☐	☐
	☐	☐
	☐	☐
	☐	☐

5 Самостійна робота. Укладіть хронологічну таблицю історії Чернігова.

дата	подія

6 Робота у парах. Закрийте одну з колонок таблиці вправи 5 (один учасник – праву, інший – ліву), ставте один одному запитання і відповідайте на них.

7 Яким ви уявляєте Чернігів? Доповніть текст.

Чернігів – _____ місто на _____ березі Десни. Це _____ місце для _____ відпочинку. Тут є _____ вулиці, _____ будинки, _____ повітря.
Тут можна відвідати _____ музеї, побачити _____ церкви і _____ монастирі, погуляти по _____ площі.

8 Що буде, якщо...?

Зразок	
піднятися на дзвіницю + оглянути все місто	▶ Якщо ми піднімемося на дзвіницю, то оглянемо все місто.
поїхати до Чернігова +	побачити цікаві будівлі дізнатися про його історію написати про це друзям
▶	

9 Аукціон фактів.

Всі учасники можуть називати по одному факту про Чернігів, коли «аукціоніст» (ведучий) надасть їм слово. Перемагає той, хто назве останню інформацію. Не користуйтеся при цьому текстом!

10 Робота у групах. Чернігів потребує реклами! Визначте напрям, який, на вашу думку, варто рекламувати, і придумайте слоган (рекламну формулу, фразу, що впадає в очі, добре запам'ятовується) для туристичної реклами Чернігова.

Легенда

Легенда про Чернігів

Словник

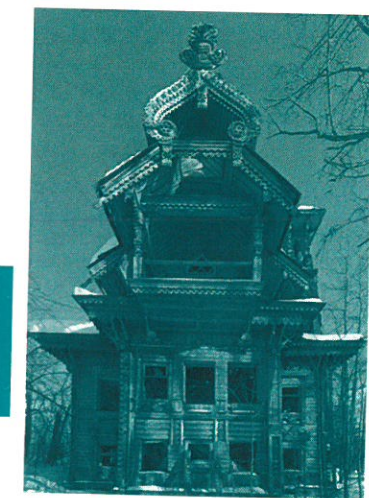
- врoда** – зовнішній вигляд; краса
- данiна** – податок
- лyчник** – той, хто стріляє з лука
- хазари** – кочовий народ, який з'явився у Східній Європі у IV ст.
- сват** – той, хто домовляється про одруження
- тeрем** – високий князівський будинок у формі вежі

Дотекстові вправи

- 1 Чи знаєте ви цікаві історичні факти про місто (село), в якому ви живете? Відколи існує ваше місто? Чи знаєте ви легенди про заснування вашого міста (села)?
- 2 Доберіть до слів із правої колонки близькі за значенням із лівої.

- силоміць
- дивовижний
- оповідати

- винятковий
- насильно
- надзвичайний
- примусом
- розказувати
- силою
- розповідати
- незрівняний

Текст

1 Перекази пов'язують назву міста Чернігів з ім'ям Черни — дочки князя Чорного, який правив тут у X столітті.

5 За легендою, князівна мала дивовижну вроду, любила їздити верхи, полювати, була прекрасною лучницею. Чутки про красу

Легенда про Чернігів

дівчини дійшли до хазарського князя Кагана, якому князь Чорний платив данину. Каган відіслав до Чернігова сватів із дорогими подарунками, та горда князівна відмовилася вийти заміж за ворога свого народу.

Каган намагався захопити Чернігів

штурмом і заволодіти дівчиною силоміць, але місцеві жителі мужньо відбивали атаку за атакою, і хазарам нічого не залишалося, як спробувати взяти місто облогою. У той час князь Чорний посварився з великим Київським князем Олегом, і чекати на допомогу йому не було звідки, тому він вирішив прорвати облогу, поки людських сил, харчів і води в місті було ще достатньо.

Та лише князь зі своїм військом вийшли за міські мури, зграя зрадників увірвалася до кімнати дівчини. Вона жила на найвищому поверсі терема, котрий, як оповідала легенда, був таким же високим, як старі дуби, що росли навколо нього. Князівні вдалося вбити кількох нападників, але коли закінчилися стріли, дівчина вистрибнула з вікна і загинула.

Післятекстові вправи

3 Дайте відповіді на запитання.

- 1) Від якого імені утворилася назва міста Чернігів?
- 2) Як виглядала князівна?
- 3) Чому Черна відмовилась вийти заміж за хазарського князя?
- 4) Чому Київський князь не допоміг князю Чорному в боротьбі проти князя Кагана?
- 5) Де зрадники знайшли князівну?
- 6) Чому, на вашу думку, князівна вистрибнула з вікна?

4 Доповніть речення.

- 1) Каган надіслав до Чернігова сватів з _____.
- 2) У той час князь Чорний посварився з _____.
- 3) Та лише князь зі _____ вийшли за міські мури, зграя зрадників увірвалася до кімнати дівчини.

5 Правильно чи ні?

- 1) Назва Чернігова утворилася від імені князя.
- 2) Каган хотів захопити Чернігів.
- 3) Київський князь Олег хотів одружитися із князівною Чорною.
- 4) Дочка князя вбила кількох нападників.
- 5) Зрадники вбили князівну.

так	ні
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

6

Скажіть по-іншому.

- 1) Назва Чернігова утворилася від імені князя.
- 2) Каган хотів захопити Чернігів.
- 3) Київський князь Олег хотів одружитися із князівною Черною.
- 4) Дочка князя вбила кількох нападників.
- 5) Зрадники вбили князівну.

7

Дискусія у групах. Як ви оцінюєте вчинок князівни Черни? Позитивно чи негативно? Що б ви зробили на її місці?

8

Робота у парах. Придумайте легенди про виникнення чи походження назви місцевості, річки, гори, квітки тощо.

Постать

Диктатор моди

Словник

- баро́ко** – напрям у європейському мистецтві кінця XVI – середини XVIII ст., що характеризувався примхливістю форм і декоративною пишністю
- ге́тьман** – найвищий військовий начальник у козаків
- іконостас** – стіна з іконами, яка в церкві відокремлює вівтар від центральної частини
- патро́н** – *тут*: безпосередній начальник, керівник
- полко́вник** – керівник полку у козацькому війську
- поціно́увач** – той, хто уміє щось цінувати, розуміє значення чогось
- со́тник** – військовий начальник, що очолював сотню у часи козацтва
- торба́н** – струнний музичний інструмент, схожий на бандуру
- фундува́ти** – засновувати; жертвувати кошти

Дотекстові вправи

1

Дайте відповіді на запитання.

- 1) На вашу думку, що таке «мода»?
- 2) Що модне в сучасному суспільстві загалом та у вашій країні зокрема?
- 3) Хто, на вашу думку, робить моду на щось?

2

Оберіть з таблички слова, які асоціюються зі словами: еліта, інтелектуал, ерудит, старшина (представники влади).

привілейоване суспільне становище	влада	здібності
високорозвинений інтелект	духовна діяльність	обізнаність
начитаність	заможність	розумова діяльність

Перевірте себе за тлумачним словником.

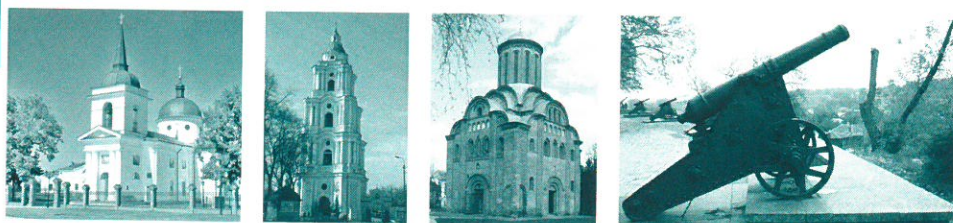

Текст

1 Іван Мазепа був перш за все інтелектуалом, поціновувачем музики та літератури. Гетьман грав на торбані, читав книжки та у вільну хвилину писав вірші й оточував себе
5 людьми, з якими було про що поговорити. При дворі Мазепа треба було бути розумним. Тож козацька старшина дбала про високий рівень освіти своїх нащадків, а також, як і патрон, мусила підтримувати навчальні
10 заклади й видавництво книг. Гетьман фінансував церковне будівництво, й цю моду наслідували хто як міг: полковники фундували храми, сотники замовляли іконостаси, заможні козаки й міщани дарували церквам
15 ікони й богослужбні книги. Втім, книга вже й тоді була найкращим приватним подарунком,

бо серед еліти стало престижним читати й мати вдома бібліотеку. Поетично обдарована людина могла навіть отримати від гетьмана
20 маєток просто так, щоб було де віршувати. Це не була культурна політика гетьмана. Мазепа просто робив речі, що відповідали його смакам, принципам та життєвим орієнтирам. Йому вдалося зібрати навколо себе команду
25 однодумців — старшин та духівництва, — яка не тільки профінансувала, а й організувала творення української версії панівного на той час мистецького
30 стилю бароко.

Диктатор моди

Післятекстові вправи

3 Прочитайте запитання. Виберіть ті, які стосуються тексту, та дайте відповіді на них.

- 1) Яку роль мала діяльність Івана Мазепа в історії української культури?
- 2) Які твори написав гетьман?
- 3) Про які сфери культури (духовного життя) гетьман піклувався?
- 4) Значна увага Івана Мазепа до культури була спрямована на створення позитивного образу гетьмана як політика чи відображала його внутрішні прагнення?
- 5) Які храми збудував Іван Мазепа?
- 6) Що робив гетьман для поетично обдарованих людей?
- 7) Що нового запровадив Іван Мазепа у військовій справі?
- 8) Який мистецький стиль творило середовище гетьмана?
- 9) Що вважали престижним у час Івана Мазепа?

4 Оберіть варіант, у якому найкраще сформульована основна ідея тексту.

- 1) З тексту дізнаємось про культурні вподобання гетьмана Івана Мазепа.
- 2) З тексту дізнаємось про політичну діяльність Івана Мазепа.
- 3) З тексту дізнаємось про військову діяльність Івана Мазепа.

5 Заповніть пропуски, вибираючи слова з таблички та ставлячи їх у відповідну форму. Розташуйте речення так, щоб утворилась зв'язна розповідь.

мода	дизайнер	журнал	одяг	аксесуари	спілкуватися
розважатися	витрачати	монарх	взірець	життя	

- 1) І йшлося не власне про _____ та _____, а про спосіб _____, який вимагав певних атрибутів, поміж яких одяг чи меблі були не найпершими.
- 2) Головним було те, в який спосіб _____, як _____, на що _____ гроші. _____ у всіх цих речах слугував _____, його смак відтворювали у забаганках придворних, тиражували дрібніша шляхта та міщани.
- 3) На межі XVII — XVIII століть _____ творилася не в студіях _____ та на шпальтах блискучих _____, а при дворах можновладців.

6 Відновіть речення.

- 1) Іван Мазепа добре розумів, що ані державних, ані його особистих коштів не вистачить на фінансування довготермінових проектів, які реалізовувались переважно у монастирях,
  - a) що проіснувала ще довго після його смерті.
  - b) милуючись величними витворами українського бароко.
  - c) стало повернення монастирям втрачених за часів Руїни сіл.
  - d) звільняв на перші роки їх мешканців від податків.
  - e) тому спробував перевести обителі на самофінансування.
- 2) Вибудувана Іваном Мазепою система самофінансування культурних заходів виявилася настільки ефективною,
- 3) Найчастіше ми згадуємо ім'я гетьмана Івана Мазепа,
- 4) Першим кроком Івана Мазепа у створенні системи самофінансування
- 5) Гетьман також дозволяв обителям засновувати нові села й

7

Підготуйте розповідь про найкращий подарунок, який ви отримали. Поясніть, чому він був для вас найкращим. Розкажіть, що ви б хотіли подарувати другові. Чому?

8

Ток-шоу на тему: «Диктатори моди у сучасному суспільстві» (1 ведучий, 2-3 опонентів та слухачі).

9

На вашу думку, що таке «культурна політика»? Сформулюйте визначення цього поняття, зібравши думки усіх студентів, та порівняйте його із визначенням, поданим в енциклопедії.

68

Подія

Новий символ
Чернігова

Словник

відьма – за народним повір'ям – жінка, яка знається із нечистою силою і завдає людям шкоди; чаклунка
лускатий – вкритий лускою (твердими, щільно притуленими пластинками, що виконують захисну функцію)
пантеон – сукупність усіх богів у політеїстичній релігії
покровитель – той, хто піклується, турбується про кого-небудь, підтримує когось; захисник
Солов'єй-розбійник – у східнослов'янській міфології – лісове чудовисько, яке нападає на мандрівників і може вбити своїм свистом

Дотекстові вправи

1

Чи відомі вам символи міст? Яких саме?

2

Знайдіть відповідність між містами та їхніми символами.

1) Бремен	a) лев
2) Львів	b) Русалка
3) Париж	c) статуя Свободи
4) Нью-Йорк	d) ключ
5) Рим	e) Біг Бен
6) Лондон	f) Ейфелева вежа
7) Копенгаген	g) Колізей

69

3

Дискусія у парах. Які критерії вибору символу міста ви вважаєте важливими? Запропонуйте п'ять критеріїв.

Зразок: це має бути щось відоме як у місті, так і в світі

Текст

1 Скульптурним символом Чернігова жителі міста обрали міфічного звіра семаргла.

Як повідомили у громадській організації «Громадська думка», серед десяти проектів скульптур шляхом смс- та Інтернет-голосування перемогу здобув саме семаргл. «За нього проголосували майже 2000 чернігівців, семаргл випередив інші скульптури — відьмочку та Солов'я-розбійника, що увійшли до трійки лідерів», — сказав представник організації.

Автор проекту «семаргл-захисник» — чернігівець Сергій Сирбу. Він оригінально підійшов до трактування образу чернігівського звіра, зобразивши його у вигляді покровителя і захисника рідного міста, який спить, охороняючи Катерининську церкву, що теж є одним з неофіційних символів міста над Десною.

20 «Громадська думка» обіцяє встановити скульптуру в центральній частині Чернігова

Новий символ Чернігова

вже навесні. В організації сподіваються, що скульптура дійсно стане символом міста і приваблюватиме туристів.

25 Довідка

Семаргл (симаргл) — «чернігівській звір», зображення якого збереглося на капітелі (верхній частині колони) одного з давньоруських храмів Чернігова XII століття. 30 За однією з версій, має іранське походження. Його зображують у вигляді фантастичної істоти з головою собаки, парюю лап, пташиними крилами, лускатим тулубом, що обвитий лозою, та зміїним хвостом.

35 Крім того, семаргла тлумачать як східнослов'янського бога, покровителя насіння та коріння, охоронця рослинності, що входив до складу пантеону князя Володимира. Також фігурує як бог вогню.

40 Ані функції, ані значення слова напевно невідомі, оскільки в літописах слово писали по-різному, а іноді ділили на два слова.

Післятекстові вправи

4 Дайте відповіді на запитання.

1) Хто обирав новий символ Чернігова?

- a) президент України
- b) депутати міської ради
- c) жителі Чернігова
- d) туристи

2) Як виглядає Семаргл-захисник?

- a) як лев з головою людини
- b) як собака з пташиними крилами
- c) як жінка з хвостом риби
- d) як змія зі слонячим хоботом

5 Чи відомі вам інші міфічні істоти, схожі на семаргла? Розкажіть про них, опишіть їх.

6 Продовжте речення.

- 1) Катерининська церква в Чернігові також є одним з .....
- 2) Під час голосування семаргл переміг інших претендентів — .....
- 3) Скульптури із зображенням семаргла будуть встановлені .....

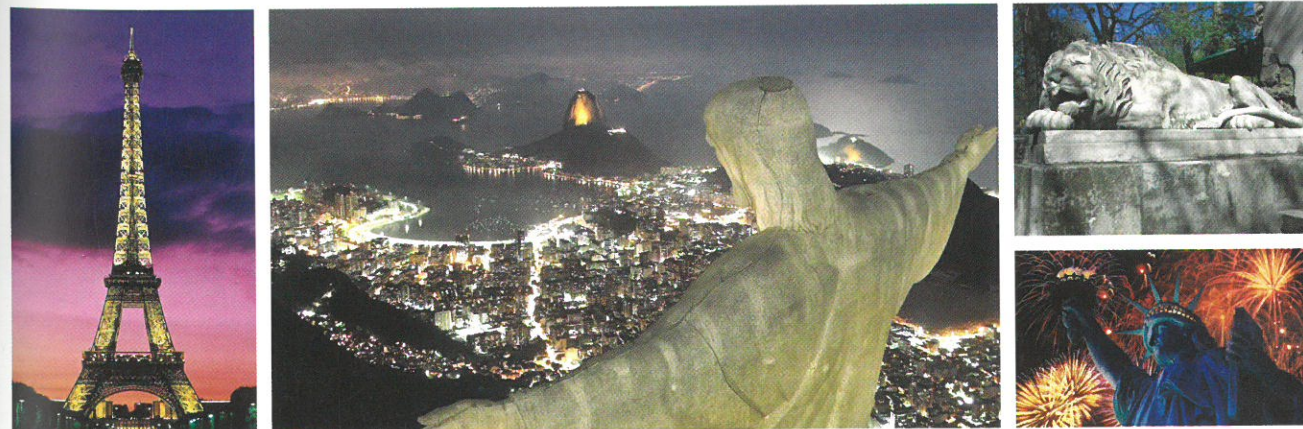
7 Прочитайте ще раз опис семаргла. Що, на вашу думку, символізують його складові частини? Запишіть.

- голова собаки
- лапи
- пташині крила
- лускатий тулуб
- лоза
- зміїний хвіст

відданість, ...

8 Дискусія у групах. Чи відповідає, на вашу думку, семаргл тим вимогам, які ви поставили до вибору символу у вправі 3? Наведіть усі «за» і «проти».

9 Робота у парах. Запропонуйте свій варіант символу Чернігова! Один з учасників пари називає деталі, другий малює їх. Представте свої проекти для всієї групи.

Художній текст

«Люблю чернігівську дорогу...»

72

Ліна Костенко (нар. 1930 р.)

Українська письменниця.
Автор книг «Над берегами вічної ріки» (1977), «Маруся Чурай» (1979), «Неповторність» (1980), збірки поезій «Сад нетанучих скульптур» (1987).
Лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка (1987), Міжнародної літературно-мистецької премії імені Олени Теліги (2000).

Дотекстові вправи

- 1 Опишіть дорогу, яка веде до вашого міста / села. Доберіть ключові слова, запишіть їх у дві групи.

що? (хто?)	які?
дерева	високі

Словник

- берегиня** – жіночий персонаж східнослов'янської міфології, що уособлював ліс і рослинність; зображався у вигляді напівриб
бір – сосновий або інший хвойний ліс
бурштін – коштовний камінь, скам'яніла смола хвойних дерев (переважно жовтого кольору)
картуз – чоловічий головний убір; кашкет
переходити шлях уповні – переходити комусь дорогу з повними відрами води; використовується у значенні: приносити удачу, успіх, щастя
припол – край кожної з половин одягу (пальта, піджака і т. ін.), що розгортається спереду; пола
смарagd – коштовний прозорий камінь яскраво-зеленого забарвлення
спориш – рослина, бур'ян
тин – огорожа, сплетена з лози, тонкого гілля; пліт
шелюга – верба гостролиста; дерево або кущ
Стрибoг – у стародавніх слов'ян – бог повітряних стихій (опадів, вітру і т. ін.)

2

Робота у парах. Обміняйтеся з сусідом результатами вправи 1. Розкажіть про дорогу за його ключовими словами.

3

Гра «Снігова куля».

Кожен з учасників групи послідовно називає по одному означенню дороги до міста, відомої всім учасникам групи. Той, хто не може назвати, вибуває з гри. Переміг той, хто назвав останнє означення.

Текст

«Люблю чернігівську дорогу...»

- 1 Люблю чернігівську дорогу – весною, влітку, восени. Там досі моляться Стрибогу високі в сонці ясени.
 5 Дівчата ходять, мов княгині. Цвітуть смарагдові луки. Русявокосі Берегині позолотили береги.
 Там переходять шлях уповні.
 10 Під осінь в кожному селі немов димки димлять жертівні – копають люди картоплі.
 Бори стоять, такі соснові! Ведмедів бачать уві снах.
 15 Вінки цибулі бурштинові там висять просто на тинах.

Від магістралі за два метри, уся закутана в що є, сидить бабуся, як Деметра, у відрах моркву продає.

Шофер гальмує мимоволі, стоять колеса в шелюзі, – несе хтось яблука в приполі, несе хтось груші в картузі.

25 І знову мчиш, як метеор ти. І довго світяться в душі оті розкішні натюрморти уздовж доріг на спориші...

73

Післятекстові вправи

4

Розкажіть про чернігівську дорогу від імені:

- 1) бабусі, яка продає моркву
 2) людей, які копають картоплю
 3) шофера, який їде по дорозі
 4) свій варіант

5 Правильно чи ні?

	так	ні
1) Біля чернігівської дороги продають моркву і цибулю.	☐	☐
2) На дорозі люди копають картоплю.	☐	☐
3) В соснових борах біля Чернігова живуть ведмеді.	☐	☐

6 Знайдіть відповідники.

1) шлях	a) водій
2) магістраль	b) прекрасний
3) шофер	c) дорога
4) розкішний	d) автострада

7 Підкресліть у тексті усі назви рослин. Їх має бути 9!

8 Знайдіть у тексті вислови, де колір названий за подібністю з іншими предметами. Які ще назви кольорів такого типу ви знаєте?

9 Трансформуйте речення усіма можливими способами (змінить порядок слів).

Від магістралі за два метри, уся закутана в що є, сидить бабуся, як Деметра, у відрах моркву продає.

10 Поясніть, як ви розумієте значення висловів:

- ясени моляться Стрибогу
- Берегині позолотили береги
- димки димлять жертівні
- бори бачать ведмедів уві снах
- натюрморти уздовж доріг

Основні дані

- Регіон:**
Хмельницька область
- Засноване:**
кін. XII – поч. XIII ст.
перша писемна згадка – 1374 рік
- Магдебурзьке право:**
1374 рік
- Населення:**
100 000 осіб
- Площа:**
27,871 км²
- Поштові індекси:**
32300-32315
- Телефонний код:**
+380-3849
- День міста:**
третя субота травня
- Пам'ятки у списку ЮНЕСКО:**
фортеця
Кам'янець-Подільський

Кам'янець-Подільський

